

RESUM I CONCLUSIONS

Jornada 28 d'abril 2023

PREVENCIÓ DE LES ADDICCIONS A LA FEINA

Presencial:
Sala de les Brigades Internacionals

Inscripció prèvia a
<https://form.jotform.com/230921804475355>

Amb la col·laboració de

a la feina **cap risc**

Programa

9.30 Obertura. Camil Ros, secretari general de la UGT de Catalunya

10.00 Prevenció de les addiccions a la feina. El programa "A la feina, alcohol i Drogues 0,0". Lúdia Segura, tècnica de la Subdirecció General d'Addiccions, VIH, ITS i Hepatitis Víriques. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya

10.45 Alcohòlics Anònims en l'entorn laboral. Alcohòlics Anònims, associació sense ànim de lucre creada per ajudar a resoldre problemes d'alcoholisme

11.15 Pla de prevenció i acompanyament en matèria d'addiccions. Ramón Gil, expert en prevenció d'addiccions UGT-CEC

12.30 Torn de preguntes

Moderador: Josep Bonet, coordinador de l'Oficina Tècnica de Prevenció de Riscos Laborals de la UGT de Catalunya

13.00 Cloenda. Núria Gilgado, secretària de Política Sindical i coordinadora de l'Àrea Externa de la UGT de Catalunya

Resum

Camil Ros, secretari general de la UGT de Catalunya, va obrir la jornada agraïnt la presència dels assistents i recordant la relació que existeix entre condicions de treball, salut mental i addiccions, i la necessitat de tractar les addiccions com una malaltia, sense culpabilitzar-ne el treballador o la treballadora.

Des dels seus inicis a la Revolució Industrial, la història del sindicalisme sempre ha estat centrada en tres grans objectius: millorar els llocs de treball, reduir la jornada laboral i apujar els salaris. Aquests grans objectius, que han estat una constant des dels seus inicis, continuen presents en la nostra lluita avui en dia i continuen donant sentit al sindicalisme. En el dia d'avui continuem reivindicant el nostre

dret a la salut a la feina denunciant els accidents i les malalties professionals, que inclouen també la salut mental i la prevenció de les addiccions, els infarts o els ictus. Continuem avançant també en la dignificació del treball, millorant el salari mínim i lluitant contra la precarietat.

“El sindicalisme és útil i dona resultats i, per tant, hem de continuar reivindicant i mobilitzant. Res millor sindicalment que treballar perquè els nostres companys i companyes dels centres de treball tinguin salut en el treball i salut en la vida”.

A continuació va intervenir **Lídia Segura**, tècnica de la Subdirecció General d'Addiccions, VIH, ITS i Hepatitis Víriques, del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, qui va començar situant l'addicció com una malaltia mental que es pot tractar de forma efectiva. La ponent va destacar els avantatges de l'actual model de salut pública *versus* l'anterior model medicoassistencial que es va emprar a la dècada dels vuitanta i noranta del segle passat. Si bé en el model anterior el canvi d'actitud era un requisit previ per accedir als serveis, l'actual model de salut pública se centra a oferir el servei i acompanyar la persona per aconseguir així el seu canvi d'actitud. Aquesta diferència és molt important, ja que les addiccions comporten un estigma social molt fort que dificulta que les persones demanin ajuda i tractament de cop i volta.

“L'addicció és una patologia que, a mesura que es fa més greu, la persona tendeix a negar-la i a minimitzar els seus riscos per l'estigma social que comporta”.

Podem actuar sobre les addiccions des de diferents àmbits d'intervenció. Un d'aquests àmbits és el laboral, ja que el consum és una realitat entre la població laboral. El 38,4% de les persones ateses a Catalunya (2021) treballaven a l'inici del tractament. A més d'augmentar el risc de patir accidents laborals, el consum de substàncies afecta també la productivitat. És una responsabilitat de tothom fer prevenció de les addiccions, també a l'àmbit laboral.

Treballar és un factor de protecció: estructura les persones, ens dona coherència i sentit a la vida i ajuda a mantenir la salut. Però també hi ha factors laborals que poden influenciar en el consum de substàncies, com ara les jornades molt prolongades, alta responsabilitat cap a altres i baix sou, condicions penoses de treball, trasllats freqüents del lloc de treball, torns de nit, llargues absències de

casa, altes exigències i baix reconeixement, poca participació en la presa de decisions, tolerància en el centre de treball enfront del consum d'alcohol i altres drogues, etc.

Tot seguit, la ponent presenta el [Programa "A la feina, alcohol i drogues 0,0"](#), que és un programa de promoció de la salut i prevenció del consum d'alcohol i altres drogues i dels problemes associats en l'àmbit laboral. Aquest programa s'estructura en tres fases i permet tres nivells d'implementació diferents segons la grandària de l'empresa i el tipus de servei de prevenció que tingui, de forma que permet arribar a qualsevol empresa, sense descartar les petites.

Aquest programa estableix [10 recomanacions](#), així com una [guia de bones pràctiques](#) i material de suport divers.

1. Valoreu quina és la situació del consum a la vostra empresa
2. Esbrineu què en pensen els treballadors i treballadores
3. Busqueu suports
4. Penseu com elaborar un protocol específic
5. Informeu tothom dels riscos del consum i on demanar ajuda
6. Promogreu entorns saludables lliures d'alcohol i altres drogues
7. Desmunteu prejudicis
8. Detecteu i actueu precoçment
9. Faciliteu l'accés a tractament
10. Valoreu els beneficis a curt i a llarg termini

Podeu trobar més informació que desenvolupa cadascuna d'aquestes recomanacions anant directament a les transparències de la [presentació](#) (transp. 20-31).

"Si tens un problema d'alcohol o drogues, et pots tractar i no cal que l'empresa ho sàpiga, si no vols... qualsevol treballador o treballadora de Catalunya pot accedir lliurement a algun dels seixanta-tres centres de tractament ambulatori. Cal que la gent ho sàpiga: tens dret a rebre el tractament i l'ajuda que necessites".

Tot seguit van intervenir els **dos representants de l'Associació Alcohòlics Anònims**. En **Diego** va prendre primer la paraula per explicar-nos els orígens i objectius de l'Associació i el seu programa de recuperació de dotze passos per a les persones que tenen problemes d'alcoholisme. El ponent va explicar com està organitzada l'Associació, els seus principis, com contactar amb ella, i va oferir la seva col·laboració per dur a terme reunions informatives en empreses i institucions. Podeu llegir la seva intervenció clicant [aquí](#).

“Alcohólicos Anónimos es una comunidad de personas que comparten su mútua experiencia, fortaleza y esperanza para resolver su problema común y ayudar a otros a recuperarse del alcoholismo. El único requisito para ser miembro de Alcohólicos Anónimos es el deseo de dejar la bebida... Nuestro objetivo primordial es mantenernos sobrios y ayudar a otros alcohólicos a alcanzar el estado de sobriedad”

La **Lola** ens va aportar el seu testimoni en explicar-nos la seva vivència de la malaltia i una impressionant història de superació personal, en què l'Associació hi ha tingut un paper fonamental en tot el procés de recuperació i rehabilitació.

“Creía haber descubierto una vitamina extra para afrontarlo todo... ahí fui creando una auto-leyenda del engaño... el alcoholismo es la enfermedad del engaño y la negación”.

A continuació va prendre la paraula **Ramón Gil**, expert en addiccions i tècnic de prevenció de la Secretaria de Salud Laboral d'UGT-CEC, qui va començar reivindicant un enfocament integrador de tots els tipus d'addiccions, tant les que comporten un consum de substàncies (com ara l'alcohol, el tabac, els medicaments de prescripció, les drogues il·legals o, fins i tot, el sucre) com les addiccions comportamentals (al mòbil i a pantalles, al joc, etc.). Les addiccions provoquen problemes de salut i està comprovat que tenen una forta relació amb comportaments suïcides.

Les addiccions en l'àmbit laboral són un problema que requereix l'actuació de totes les parts implicades i són una malaltia que s'ha d'abordar des de la vessant preventiva, sense aplicar mesures coercitives ni disciplinàries.

El Pla de Prevenció i Acompanyament en matèria d'Addiccions (PAMA) pretén contribuir a la promoció d'una cultura preventiva, tant a les empreses com a les administracions públiques, i en la cerca de solucions per als treballadors i treballadores amb problemes d'addiccions, compatibilitzant la seva recuperació amb la permanència i manteniment del seu lloc de treball. Amb un PAMA pretenem dotar la representació

sindical d'una eina eficaç per poder actuar en aquesta matèria, de manera que el seu disseny i implantació als Comitès de Seguretat i Salut s'acordi mitjançant la negociació col·lectiva.

Un PAMA ha de contemplar mesures articulades en tres etapes:

1. Prevenió d'addiccions: conjunt d'estratègies a desenvolupar en el lloc de treball per reduir la generació d'addiccions, orientades a la promoció de la salut mitjançant l'avaluació dels riscos laborals que propicien, indueixen, mantenen o provoquen recaigudes, i planificar accions preventives per eliminar i/o minimitzar els factors de risc, així com potenciar els factors de protecció que ofereix el treball. Inclouria la supressió de la venda i consum de (substàncies addictives?...), i la formació i informació sobre els riscos de les addiccions.
2. Acompanyament a l'assistència: la tasca dels representants i les representants de les persones treballadores en aquesta fase ha d'estar orientada al suport, a l'apreciació de situacions que puguin suposar l'inici, el manteniment o la recaiguda en algun consum o en conductes susceptibles d'addicció, de forma que es pugui motivar per acudir als recursos públics o privats per rebre una atenció adequada. En definitiva, afavorir el tractament dels problemes d'addiccions, recolzant a qui es decideixi per seguir un programa de rehabilitació per poder normalitzar la seva vida i garantint que sotmetre's a aquest tractament no comportarà la pèrdua del lloc de treball.
3. Retorn al lloc de treball: amb la incorporació al lloc de treball, la persona afronta un doble repte, físic i psicològic. La tornada al treball suposa recuperar la seva identitat personal. La persona passa de ser un malalt a retrobar-se amb la seva feina, que és un dels àmbits més importants d'estructuració vital. També recuperen el control sobre la seva pròpia vida, que és l'objectiu final d'aquest protocol. Cal recalcar que tant les recaigudes com no completar tot el procés no significa un fracàs.

Alguns punts a tenir en compte en el disseny d'un PAMA:

- Ha de tractar les addiccions com una malaltia.
- Ha de ser consensuat per l'àrea de recursos humans i els representants sindicals.
- Han de ser globalitzats, amb la participació de tots els agents socials que col·laboren en el procés de creació i desenvolupament.
- Creació de la Comissió Tècnica d'Addiccions.

- Ha de ser integrat dins de la política preventiva de l'empresa.
- Ha de ser flexible i individualitzat, adaptant-lo a les particularitats de cada empresa o administració pública.
- Campanyes de sensibilització, formació i informació.
- Han de disposar d'un protocol d'acompanyament i retorn al lloc de treball.
- Han d'incloure des de les accions de prevenció dels factors de risc al retorn al lloc de treball.

Per a més informació podeu descarregar-vos el [Plan de Prevención y Acompañamiento en Materia de Adicciones \(PAMA\)](#), així com la [presentació amb les transparències](#) de la intervenció del ponent en la jornada.

“La parte empresarial tiene un problema, porque no es fácil despedir a una persona con problemas de adicciones... no es tan fácil demostrar la habitualidad que exige el art. 54.2.f del Estatuto de los Trabajadores. Por este motivo existen convenios en los que se ha eliminado la habitualidad de la conducta y la afectación negativa del trabajo que exige la normativa. No se deben aceptar este tipo de cláusulas que suponen una pérdida de derechos reconocidos. Por esto también cada vez nos encontramos con más planes preventivos donde nos intentan implantar pruebas sistemáticas de detección con el objetivo de demostrar la habitualidad. Eso tampoco es aceptable”.

La jornada i el torn de preguntes que va tenir lloc quan van acabar les intervencions dels ponents va estar moderada per **Josep Bonet**, coordinador de l'Oficina de Prevenció de Riscos Laborals (OTPR) de la UGT de Catalunya i tècnic de prevenció de riscos laborals.

Núria Gilgado, secretària de Política Sindical i coordinadora de l'Àrea Externa de la UGT de Catalunya, va fer la cloenda de la jornada agraïnt als ponents la seva participació i recordant la necessitat de fer prevenció de les addiccions des de l'àmbit laboral. Amb aquesta jornada també hem volgut fer un toc d'atenció i obrir els ulls per evitar normalitzar problemes i situacions que no són normals, així com conscienciar sobre la importància que té l'estigma social quan tractem problemes d'addiccions i salut mental.

En un dia com avui, en què celebrem el Dia Internacional de la Seguretat i la Salut en el Treball, i malgrat que la seguretat i la salut són un dret fonamental, hem de recordar que cada dia moren al nostre país dues persones treballadores per accidents de treball, i que

només a Catalunya van morir 111 treballadors i treballadores l'any passat per aquest motiu. Moltes d'aquestes morts van ser per infarts i ictus, patologies molt relacionades amb l'estrès laboral i unes males condicions d'organització del treball. Tot i així, moltes empreses encara no han avaluat els riscos psicosocials i incompleixen la normativa.

“Si cada dia tens mal de cap perquè treballes moltes hores o perquè no pots conciliar la teva vida laboral i personal, no necessites un Gelocatil!!!... Necessites tenir una feina que no et provoqui mal de cap, necessites tenir una bona xarxa i uns bons serveis que et recolzin per cuidar els teus fills, i necessites tenir conciliació”.

Per això és important la feina dels delegats i les delegades de prevenció als centres de treball, per garantir la salut i fer prevenció (també de les addiccions), ja sigui amb el dia a dia de l'acció sindical o mitjançant la negociació col·lectiva. A la nostra web hi trobareu un [apartat de negociació col·lectiva amb clàusules i propostes](#), amb un apartat específic de salut laboral que inclou també una proposta per prevenció d'addiccions.

Per acabar, Gilgado convocà els assistents a la Manifestació del 1er de maig, on es va llegir el [manifest amb motiu del 28 d'abril, Dia Internacional de la Seguretat i la Salut en el Treball](#).

Conclusions

1. **L'addicció és una malaltia que té tractament i es pot curar.**
2. **Hem de superar l'anterior model assistencial i abordar les addiccions des de l'actual paradigma de la salut pública** basat en la millora de la salut de les persones i acompanyant-les en el canvi d'actituds, aprofitant els serveis de salut primària i especialitzada i les xarxes comunitàries (sindicats, serveis de prevenció, associacions, serveis socials, etc.) i comptant amb els agents socials.
3. La UGT assumeix les recomanacions de l'OMS que proposen garantir una **actuació integral** davant les addiccions. Des d'aquesta perspectiva, que considera l'addicció com a una malaltia, **comparteix que no té sentit aplicar mesures coercitives, ni com a prevenció, ni com a tractament.**
4. **L'àmbit laboral és un àmbit d'intervenció molt adequat** mitjançant el qual es pot arribar als ciutadans en qualitat de treballadors i treballadores. Cal contribuir al desenvolupament d'una **cultura i d'unes pràctiques en les empreses que donin impuls a la prevenció**, ofereixin **alternatives** a les persones treballadores amb problemes d'addiccions, i facin **compatible el seu procés de recuperació i reinserció amb la permanència en el seu lloc de treball i el manteniment dels drets laborals.**
5. Cal **promoure** el compromís d'empresaris i empresàries i persones treballadores en el **tractament dels problemes** derivats de les addiccions mitjançant la **negociació col·lectiva.**
6. **Compliment de la Llei 31/1995, de prevenció de riscos laborals, per evitar factors de risc que puguin portar al consum de substàncies i addiccions.** Avaluar els riscos i fer la gestió preventiva que correspon d'aquelles condicions de treball negatives que afecten directament la salut mental i física dels treballadors i treballadores **directament relacionades amb les addiccions:** jornades molt prolongades, alta responsabilitat i baix sou, condicions penoses de treball, trasllats freqüents, torns de nit, llargues absències de casa, altes exigències i baix reconeixement, poca participació en la presa de decisions, tolerància en el centre de treball enfront del consum d'alcohol i altres drogues, etc.
7. **Hem de tenir en compte l'estigma social i la culpabilització dels treballadors i treballadores que, a més, tenen por de perdre la feina.** Oferir un protocol que faciliti el tractament i la reinserció d'una forma adequada, i garanteixi el manteniment de la persona en el seu lloc de treball pot ajudar molt a fer aflorar aquest problema i a acostar-nos als treballadors i treballadores que ho necessitin.
8. **Les intervencions han de garantir la voluntarietat** per part de les persones treballadores que s'acullin als programes, **la confidencialitat** dels professionals i les persones de referència i **la protecció de dades** de tots els actors implicats.
9. Cal **conèixer els recursos socials i institucionals per derivar** els companys i companyes amb problemes d'addiccions.
10. **La negociació col·lectiva és una bona eina per implantar un pla de Prevenció i Acompanyament en Matèria d'Addiccions (PAMA).**

Podeu consultar el vídeo sencer de la jornada amb totes les intervencions clicant en aquest enllaç:

<https://www.youtube.com/watch?v=P2Nv-gP-uEM>

